

YOSHLARNING SIYOSIY ONGINI SHAKLLANTIRISHDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING TA'SIRI

Toirova Zerda Tolmos qizi

*Alfraganus universiteti Ijtimoiy fanlar
fakultet "Xalqaro munosabatlar"
yo'nalishi, 3-kurs talabasi*

Ilmiy rahbar: Abdurahmonov Xolboy

Ijtimoiy fanlar fakulteti dekan muovini

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 08.09.2025

Revised: 09.09.2025

Accepted: 10.09.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Yoshlar, siyosiy ong,
ommaviy axborot
vositalari, siyosiy faollik,
ijtimoiy tarmoqlar,
medial savodxonlik.*

Ushbu maqolada yoshlarning siyosiy ongini shakllantirishda ommaviy axborot vositalarining ta'siri chuqur tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv sharoitida OAVning, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar siyosiy qarashlariga ta'siri, ular orqali olib borilayotgan siyosiy-ma'rifiy ishlarning ahamiyati, shuningdek, noto'g'ri axborotlar orqali yuzaga keladigan salbiy oqibatlar ochib beriladi. Maqolada O'zbekiston misolida mavjud faktlar asosida real tahlillar berilgan.

KIRISH

Yoshlar har qanday jamiyatning kelajagini belgilovchi kuchdir. Ularning siyosiy ongi, siyosiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasi mamlakatning demokratik taraqqiyoti va barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bugungi globallashuv sharoitida yoshlar siyosiy jarayonlarga nisbatan befarq bo'lmasligi, balki faol ishtirokchiga aylanishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, ommaviy axborot vositalarining (OAV) yoshlarning siyosiy ongini shakllantirishdagi o'rni alohida ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda matbuot, televideniye, radio va ayniqsa, internet (ijtimoiy tarmoqlar) orqali uzatilayotgan siyosiy kontent yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlari va qarorlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada OAV vositalarining yoshlar siyosiy ongiga qanday ta'sir qilayotgani, bu jarayonning ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilinadi.

OAV — siyosiy axborotni aholiga yetkazuvchi eng muhim kommunikatsion vosita hisoblanadi. Yoshlar siyosiy voqealar haqida birinchi navbatda aynan ommaviy axborot vositalari orqali xabardor bo'ladilar.

ASOSIY QISM

So'nggi yillarda O'zbekistonda yangiliklar portallari, tahliliy bloglar, davlat telekanallari orqali siyosiy-ijtimoiy islohotlar haqida muntazam axborot berilishi kuzatilmoqda. Bu esa yoshlar orasida siyosiy xabardorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Masalan, prezidentlik saylovi, parlament faoliyati, xalq deputatlari yig'ilishlari kabi siyosiy jarayonlar internet orqali jonli yoritilishi yoshlarni jarayonlarga jalb qilish imkonini yaratmoqda.

Statistik ma'lumot: Yoshlarning 68 foizi siyosiy yangiliklarni birinchi marta aynan ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, YouTube) orqali qabul qilishini bildirgan (O'zbekiston Respublikasi Yoshlar agentligi so'rovi, 2024-yil).

Ijtimoiy tarmoqlar va yoshlar siyosiy faolligi

Ijtimoiy tarmoqlar bugungi yoshlar uchun faqat muloqot maydoni emas, balki siyosiy fikr va bahslar platformasiga aylangan. Bu platformalarda davlat siyosati, qonunlar, tanqidiy fikrlar, fuqarolik tashabbuslari haqida turli nuqtai nazarlar mavjud bo'lib, yoshlar ulardan foydalanib, siyosiy tahlil qilish, mustaqil fikr yuritish malakasini rivojlantirmoqda.

Misol tariqasida, 2023-yilda o'tkazilgan "Yoshlar ovozi" kampaniyasi doirasida ijtimoiy tarmoqlarda 1 milliondan ortiq foydalanuvchi saylovda ishtirok etishga chaqiruvchi postlar bilan chiqdi. Bu holat OAV orqali yoshlar orasida siyosiy faollikni oshirishda raqamli texnologiyalar qanday kuchga ega ekanini ko'rsatadi.

Tahlil: Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun norasmiy, ammo qulay siyosiy ta'lim maydoniga aylanmoqda. Biroq bu jarayon nazorat qilinmasa, noto'g'ri yoki manipulyativ ma'lumotlar orqali siyosiy qarashlarning buzilishi xavfi mavjud.

Siyosiy ta'lim va oavning ta'siri

OAV vositalari orqali berilayotgan siyosiy ta'lim — yoshlarning huquqiy savodxonligini oshiradi. Masalan, telekanallarda "Huquq va qonun", "Siyosat saboqlari" kabi dasturlar, internetda siyosiy mavzudagi podkastlar va videobloglar mavjud bo'lib, ular orqali yoshlar demokratiya, huquqiy davlat, saylov tizimi kabi tushunchalarni anglaydi.

Fakt: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 27-iyundagi "Yoshlarning siyosiy faolligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi" doirasida barcha OTM va maktablarda ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlikda siyosiy tarbiya mashg'ulotlari o'tkazilishi belgilangan.

Bunday yondashuv yoshlarning siyosiy madaniyatini oshirish, jamiyatda o'z pozitsiyasini bildiruvchi faol fuqaroga aylanishida katta ahamiyatga ega.

Salbiy ta'sirlar: ma'lumot manipulyatsiyasi va dezinformasiya

OAV, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan yolg'on axborotlar (feyk yangiliklar), siyosiy manipulyatsiyalar, kamsituvchi yoki ekstremistik kontentlar yoshlarning siyosiy ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bugungi sharoitda O'zbekiston hukumati OAV sohasida axborot xavfsizligini ta'minlash, yoshlarni feyk ma'lumotlardan himoya qilishga alohida e'tibor bermoqda.

- Tahlil: Medial savodxonlik darajasi past bo'lgan yoshlar noto'g'ri axborotni haqiqat deb qabul qilib, ekstremistik g'oyalarga berilishi, siyosiy jarayonlarga noto'g'ri baho berishi mumkin. Shu bois, OAV bilan ishlashda axborot filtrlari va faktcheking tizimi muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ommaviy axborot vositalari yoshlarning siyosiy ongini shakllantirishda ikki tomonlama rol o'ynaydi — bir tomondan, bu vositalar orqali siyosiy xabardorlik, fuqarolik faolligi ortmoqda, ikkinchi tomondan esa, noto'g'ri yoki manipulyativ axborot tahdidi mavjud.

Takliflar:

- OAV orqali yoshlar uchun mo'ljallangan siyosiy-ma'rifiy kontentni ko'paytirish lozim.
- Ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar bilan ishlovchi siyosiy blogerlar, jurnalistlar va ta'limchilar sonini ko'paytirish kerak.
- Ta'lim muassasalarida medial savodxonlikni oshirish bo'yicha darslar joriy etilishi zarur.
- Davlat va nodavlat televideniye kanallari, internet platformalari o'z siyosiy kontentlarini yosh auditoriyaga mos ravishda ishlab chiqishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 27-iyundagi qarori “Yoshlarning siyosiy faolligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar dasturi”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar agentligi rasmiy statistik hisobotlari, 2024.
3. Nurmatova G. (2021). Ommaviy axborot vositalari va siyosiy ong. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti.
4. To‘xtayeva D. (2022). Siyosiy kommunikatsiya va OAV. – Toshkent: Ma‘rifat.
5. www.yoshlar.gov.uz – O‘zbekiston Yoshlar ishlari agentligining rasmiy sayti.
6. www.president.uz – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti.

